

«Η φόνισσα» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη

> Η νέα παραγωγή του Σατιρικού Θεάτρου

ΠΩΣ σπάει η λεία επιφάνεια ενός πεζογραφήματος και μετατρέπεται σε διακεκομμένη γραμμή θεατρικών σκηνών; Πώς από μια οριζόντια αφήγηση ορθώνονται οι ολοκληρωμένες ανθρώπινες υπάρξεις; Πώς αναγνωρίζονται και απομονώνονται εκείνα τα στοιχεία της πλοκής που κρύβουν μέσα τους σπόρους δραματοποίησης; Πώς διαμοιράζεται σε ατάκες και μονολόγους η φωνή του αφηγητή;

Διασκευή-σκηνοθεσία: Χρίστος Ζάνος
Μουσική: Σάββας Σάββα

Σκηνικά: Μίκης Λοΐζου

Κοστούμια: Κώστας Καυκαρίδης

Παίζουν: Μαριάννα Καυκαρίδου,

Δήμητρα Νικολαΐδου, Χρύσω Λουκά,

Στέλλα Μαλλοτιδίου, Γαλάτεια Ζήνωνος,

Κωνσταντίνος Γαβριήλ.

Όλα αυτά αποκτούν επιπρόσθετο βαθμό δυσκολίας όταν πρόκειται για πεζογράφημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, ο οποίος δεν «μιμείται» τις διαφορετικές φωνές των προσώπων του, αλλά τα πλάθει από δική του φωνή, ύφος και ήθος. Οι ήρωές του δεν ξεχωρίζουν από τα φυσικά και κοινωνικά τοπία που τους περιβάλλουν, αλλά γεννιούνται απ' αυτά, και με τη σειρά τους, μεταδίδουν την ψυχολογική τους χροιά στο γύρω τους κόσμο. Ο Παπαδιαμάντης σπάει διακόπτει τη ροή της αφήγησής του με διαλόγους.

Νομίζω ότι «ροή» είναι λέξη-κλειδί για το ύφος του Παπαδιαμάντη και ταυτόχρονα έννοια αντίθετη στη σπονδυλωτή δομή μιας θεατρικής παράστασης.

Γι' αυτό τον πρώτο έπαινο ο Χρίστος Ζάνος τον αξίζει ως διασκευαστής της «Φόνισσας». Κατάφερε να ρέει ο λόγος στη σκηνή, κατάφερε να ξεχωρίσει και να μεταφέρει στη σκηνή την κύρια φλέβα της υπόθεσης αφήνοντας πίσω εκείνα που μπορούσαν να παραλειφθούν, κατάφερε να διαμοιράσει το κείμενο στα έξι μέλη της ομάδας του και να το ανασυνθέσει σε μετουσιωμένη πια σε θέατρο συμπαγή οντότητα.

Ο Χρίστος Ζάνος είναι σκηνοθέτης-δάσκαλος. Τον καλύτερο του εαυτό τον βγάζει μέσα από τους ηθοποιούς του. Ανήκει στη σχολή της «έμμεσης» σκηνοθεσίας. Και η διδασκαλία του κειμένου, του ρυθμού, του ύφους, του νοήματός του, επέτρεψε στους νέους και εκτός από τη Μαριάννα Καυκαρίδου και τη Δήμητρα Νικολαΐδου άπειρους ηθοποιούς της παράστασης να παρουσιάσουν δουλειά αξιοπρεπή, σοβαρή, αποτε-

λεσματική. Μόνο η δική τους ψυχική ένωση και τεχνική άνεση (έστω και με μεγάλο κόπο, υποψιάζομαι, αποκτημένη) με το λόγο θα μπορούσαν να καλύψουν το χάσμα μεταξύ του κοινού και του δύσκολου κειμένου.

Όσον αφορά τα στοιχεία της «άμεσης» σκηνοθεσίας, αυτά που δεν υπηρετούν τη μεταφορά του κειμένου στη θεατρική υπόσταση, αλλά επιβαρύνονται με τις λειτουργίες σχολιασμού ή έκδηλης σκηνοθετικής ερμηνείας, πιστεύω πως αποτελούν λιγότερο πετυχημένο μέρος του συνόλου. Αναφέρομαι, π.χ., στην πρώτη, εισαγωγική, σκηνή της παράστασης, στην οποία η Φραγκογιαννού, ζωσμένη με σχοινιά, πολεμά (τα πάθη της; τις τύψεις της; τη μοίρα της;), χτυπιέται, βασανίζεται. Ο υπερβολικός συμβολισμός και η πολύ ψηλή για την αρχή της παράστασης ένταση αποτελούν παραφωνία με την αργή αλλά βαρυσήμαντη ροή της αμέσως επόμενης σκηνής.

Στην ίδια γραμμή του «ερμηνευτικού σχολιασμού» ανήκουν κι εκείνες οι σκηνές που οι τέσσερις γυναίκες σχηματίζουν το χορό της αρχαίας τραγωδίας, σχολιάζοντας με λόγο και χορικό τραγούδι τα δρώμενα ή προειδάζοντας το θεατή με τα-

ραγμένη κίνηση για τις εξελίξεις της υπόθεσης. Πιστεύω ότι το ύφος της αρχαίας τραγωδίας συγκρούεται με το βασισμένο σε άλλη ηθική, άλλη φιλοσοφία ύφος του Παπαδιαμάντη.

Μου φαίνεται ότι η ίδια διαχωριστική γραμμή (χονδρικά και για λόγους συνεννόησης θα την ονομάσω γραμμή μεταξύ της αφήγησης και του σχολιασμού) διαπερνά και τη μουσική της παράστασης, γραμμένη από το Σάββα Σάββα. Τα συντονισμένα με τη γεμάτη εσωτερική ένταση ροή του λόγου μουσικά μέρη είναι σπουδαία.

Όταν όμως η ένταση βγαίνει στην επιφάνεια, το ύφος της μουσικής διαφοροποιείται από το ύφος της πρώτης λογοτεχνικής ύλης.

Η δύναμη της πρωταγωνίστριας Μαριάννας Καυκαρίδου τής επέτρεψε να σκώσει το τεράστιο βάρος του ρόλου της Φραγκογιαννούς. Η δοκιμασία της είναι πολύ σοβαρή και η συνείδησή της κάνει την ηθοποιό να αυτοσυγκεντρώνεται εντυπωσιακά, και κάποτε-σχεδόν περιοριστικά σ' ό,τι αφορά την εξωτερική τους συναισθημάτων.

Οι υπόλοιποι ηθοποιοί ήταν ισότιμοι στο ομαδικό τους έργο, με ωραίες φωνές, με καθαρή εκφορά του λόγου. Ιδιαίτερη μνεία στην απλή, αλλά χρωματισμένη με συναίσθημα θλίψης και συμπόνιας αφήγηση του νεαρού Κωνσταντίνου Γαβριήλ.

Ο Μίκης Λοΐζου και ο Κώστας Καυκαρίδης στα σκηνικά και τα κοστούμια της παραγωγής υποστήριξαν τη σκηνοθετική γραμμή δημιουργώντας το σκληρό, λιτό περιβάλλον της παράστασης.

NONA ΜΟΛΕΣΚΗ

Ο Χρίστος Ζάνος είναι σκηνοθέτης-δάσκαλος. Τον καλύτερό του εαυτό τον βγάζει μέσα από τους ηθοποιούς του. Ανήκει στη σχολή της «έμμεσης» σκηνοθεσίας. Και η διδασκαλία του κειμένου, του ρυθμού, του ύφους, του νοήματός του, επέτρεψε στους νέους και εκτός από τη Μαριάννα Καυκαρίδου και τη Δήμητρα Νικολαΐδου άπειρους ηθοποιούς της παράστασης να παρουσιάσουν δουλειά αξιοπρεπή, σοβαρή, αποτελεσματική.